

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव
बी.ए. द्वितीय वर्ष संस्कृत - G - 2
(जून २००८ पासून अमलात येणारा अभ्यासक्रम)
रुपक आणि खंडकाव्य

नेमलेला अभ्यासक्रम

१. 'कर्णभारम्', 'ऊरुभङ्गम्', मध्यमव्यायोग' हे तीन रुपक - लेखक भास
२. मेघदुतम् - पूर्वमेघ - लेखक कालिदास

तीन रुपक

तासिका

- गट अ) अध्ययन व अध्यापनाचे हेतू व वैशिष्ट्ये - ५
१. भास या नाटकाराचा अभ्यास
  २. संस्कृत रुपकांचे स्वरूप जाणणे
  ३. शोकात रुपक जाणणे
- आ) अध्ययन व अध्यापन - ३५
१. तीनही रुपकांचे भाषांतर
  २. ससंदर्भ स्पष्टीकरण
  ३. नाटकीय योजना / व्यक्तिचरित्र चित्रण
  ४. उपरोक्त रुपकाच्या संदर्भाने एककर्तृत्वाचा विचार

पूर्व मेघ

- गट अ) अध्ययन व अध्यापनाचे स्वरूप व हेतू - ५
१. कवि कुलगुरू कालिदासाची ओळख
  २. खंड काव्याचे स्वरूप जाणणे
  ३. कालिदासाची काव्य शैली
- आ) अध्ययन व अध्यापन - ३५
१. श्लोकांचे भाषांतर
  २. ससंदर्भ स्पष्टीकरणे
  ३. परिच्छेद, दीर्घोत्तरी प्रश्न
  ४. काव्य सौंदर्य

संदर्भ ग्रंथ

१. Bhasa A Study - Dr Pusalkar
२. Kalidas - Dr. R.D. Kamarkar
३. Kalidas - Dr. V.V. Mirashi

प्रशपत्रिकेचे स्वरूप व गुण विभागणी
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव
बी.ए. द्वितीय वर्ष संस्कृत - G - 2

वेळ - ३ तास

गुण - ८०

१. कर्णभारम् ।
२. ऊरुभङ्गम् ।
३. मध्यमव्यायोगः ।
४. पूर्वमेघ ।

कर्णभारम् ,ऊरुभङ्गम्, मध्यमव्यायोग

१. श्लोकांचे भाषांतर (३ पैकी २) - २०
२. ससंदर्भ स्पष्टीकरणे (३ पैकी २) - १०
३. दीर्घोत्तरी प्रश्न (२ पैकी १) - १०
४. परिच्छेद (३ पैकी २) - १०

पूर्वमेघ

५. श्लोकांचे भाषांतर (३ पैकी २) - १०
६. ससंदर्भ स्पष्टीकरण (३ पैकी २) - १०
७. दीर्घोत्तरी प्रश्न (२ पैकी १) - १०
- किंवा
- परिच्छेद ३ पैकी २

अतर्गत निरंतर मुल्यमापन

-२०

१. १० गुण - चाचणी परीक्षा ही परीक्षा ५० गुणाची असेल. या परीक्षेत मिळालेल्या गुणांचे रूपांतर १० पैकी गुणांमध्ये करण्यात यावे.
२. ०५ गुण - वर्षातून ३ स्वाध्यय / ३ प्रात्यक्षिके / ३ सेमिनार प्रत्येकी १० गुणांचे असे एकूण ३० गुणांचे घेण्यात यावेत त्याचे रूपांतर ०५ गुणांमध्ये करण्यात यावे.
३. ०५ गुण - वर्गातील उपस्थिती / वर्तवणूक

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव

बी.ए. द्वितीय वर्ष संस्कृत - S - 1

(जून २००८ पासून अमलात येणारा अभ्यासक्रम)

काव्यशास्त्र

नेमलेले पुस्तक - काव्यप्रकाश - मम्मट उल्लास १,२,३ व उल्लास १० मधील पुढील अलंकार

- १) उपमा - प्रकारातील फक्त श्रोती व आर्थी (उपप्रकार नाहीत)
- २) आवय ३) उपमेयोपमा ४) उत्प्रेक्षा ५) रूपक ६) ससंदेह ७) भ्रातिमा ८) श्लेष
- ९) अपहृति १०) अप्रस्तुतप्रशंसा ११) अतिशयोक्ति १२) दृष्ट्यात १३) दिदर्शा
- १४) अर्थांतरयास १५) व्याजोक्ति १६) व्याजस्तुति १७) विरोध १८) असंगति
- १९) विभावा २०) विशेषोक्ति - एकूण - २० अलंकार

उल्लास १,२,३

गट अ) अध्ययन व अध्यापनाचे स्वरूप व हेतु

- ०५

१. संस्कृत काव्यशास्त्राचा परिचय करून घेणे
२. काव्याचे काव्य प्रयोजन, काव्य हेतु, काव्य लक्षण, व काव्यभेद जाणणे
३. शब्द, अर्थ व त्यांच्या शक्ति जाणणे

आ) अध्ययन व अध्यापन

- ३५

१. नेमलेल्या भागाचे भाषांतर
२. वाक्यांचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण
३. काव्यलक्षणचा तुलनात्मक अभ्यास

उल्लास १०

गट अ) अध्ययन व अध्यापनाचे स्वरूप व हेतु

- ०५

१. अलंकारांचे काव्यसौंदर्याच्या दृष्टीने महत्त्व
२. अलंकारांचे प्रकार
३. अलंकारांचे परस्पर साम्य भेद

आ) अध्ययन व अध्यापन

- ३५

१. अलंकारांचे वर्गीकरण
२. अलंकारांच्या व्याख्या
३. अलंकारांची उदाहरणे
४. नेमलेल्या भागांचे भाषांतर
५. वाक्यांचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण

संदर्भ ग्रंथ

४. Kavyaprakash - Dr. A.B. Gajendragadkari
५. साहित्य दर्पण - विश्वनाथ
६. History of Sanskrit Poetics - Dr. P.V. Kane

प्रशपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव
बी.ए. द्वितीय वर्ष संस्कृत - S - 1
काव्यशास्त्र

नेमलेले पुस्तक - काव्यप्रकाश - मम्मट उल्लास १,२,३ व उल्लास १० मधील निवडक अलंकार

वेळ - ३ तास

गुण - ८०

काव्यप्रकाश

१. संस्कृत उतान्यांचे भाषांतर (६ पैकी ४)	- २०
२. ससंदर्भ वाक्याचे स्पष्टीकरण (३ पैकी २)	- १०
३. दीर्घोत्तरी प्रश (२ पैकी १) किंवा परिच्छेद (३ पैकी २)	- १०
४. अलंकारांच्या व्याख्या व उदाहरणे (५ पैकी ३)	- १२
५. अलंकारातील साम्यभेद (३ पैकी २)	- १०
६. अलंकार ओळखून स्पष्ट करणे (३ पैकी २)	- १०
७. टीपा ३ पैकी २	- ०८

अंतर्गत निरंतर मुल्यमापन

गुण - २०

१. १० गुण - चाचणी परीक्षा ही परीक्षा ५० गुणाची असेल. या परीक्षेत मिळालेल्या गुणांचे रूपांतर १० पैकी गुणांमध्ये करण्यात यावे.
२. ०५ गुण - वर्षातू ३ स्वाध्यय / ३ प्रात्यक्षिके / ३ सेमिनार प्रत्येकी १० गुणांचे असे एकूण ३० गुणांचे घेण्यात यावेत त्याचे रूपांतर ०५ गुणांमध्ये करण्यात यावे.
३. ०५ गुण - वर्गातील उपस्थिती / वर्तवणूक

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव
बी.ए. द्वितीय वर्ष संस्कृत - S - 2

(जून २००८ पासून अमलात येणारा अभ्यासक्रम)

ब्रह्मसूत्र शांकर भाष्य व तर्कसंग्रह

- १) ब्रह्मसूत्र शांकरभाष्य अध्याय १ पाद १
- २) तर्कसंग्रह (संपूर्ण) अन्नभट्ट
- ३) अंतर्गत परीक्षा

ब्रह्मसूत्र - शांकरभाष्य	तासिका
गट अ) अध्ययन व अध्यापनाचे वैशिष्ट्ये व हेतु	- ०५
१. भारतीय तत्त्वज्ञानाचे स्वरूप अभ्यासणे	
२. त्यातील वेगवेगळे विचार प्रवाह जाणून घेणे	
३. अद्वैत सिध्दांताचे स्वरूप जाणणे	
४. भाष्य वाङ्मय व त्याचे स्वरूप अभ्यासणे	
आ) अध्ययन व अध्यापन	- ४५
१. शांकरभाष्य १-१ चे भाषांतर	
२. वाक्यांचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण	
३. वेदाताचे भाष्यकार व त्यातील अद्वैत सिध्दांत	
४. शंकराचार्यांची भाषा शैली	
५. सूत्र, भाष्य, अधिकरण यांचे स्वरूप	
तर्कसंग्रह (संपूर्ण)	
गट अ) अध्ययन व अध्यापनाचे वैशिष्ट्ये व हेतु	- ०३
१. सप्त पदार्थांचे अध्ययन	
२. ज्ञानाच्या प्रमाणाचे स्वरूप अभ्यासणे	
३. वैशेषिक व न्याय दर्शनांची परंपरा जाणणे	
आ) अध्ययन व अध्यापन	- २०
१. गुण विचार	
२. अनुमान प्रमाणाचे वेगळेपण	
३. प्रमाणांची सविस्तर चर्चा	
इ) अंतर्गत निरंतरं मुल्यमापन	- ०७

संदर्भ ग्रंथ

१. ब्रह्मसूत्र - शांकरभाष्य - कै. वासुदेवशास्त्री अभ्यंकर
२. Vedanta - Dr. Ghate
३. Six Systems of Indian Philosophy
४. तर्कसंग्रह - नलिनी चाफेकर

प्रशपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव
बी.ए. द्वितीय वर्ष संस्कृत - S - 2

ब्रह्मसूत्र शांकरभाष्य व तर्कसंग्रह

१) ब्रह्मसूत्र शांकरभाष्य अध्याय १ पाद १	- ४० गुण
२) तर्कसंग्रह (संपूर्ण) अन्नभट्ट	- ४० गुण
३) अंतर्गत निरंतरं मुल्यमापन	- २० गुण

वेळ - ३ तास

गुण - ८०

सत्र- १ ब्रह्मसूत्र शांकर भाष्य

१. संस्कृत उताऱ्यांचे भाषांतर (५ पैकी ३)	- १२
२. वाक्याचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण (३ पैकी २)	- ०८
३. दीर्घोत्तरी प्रश्न (२ पैकी १)	- १०
४. टीपा (३ पैकी २)	- १०

सत्र- २ तर्कसंग्रह

५. संस्कृत उताऱ्यांचे भाषांतर (५ पैकी ३)	- १२
६. ससंदर्भ स्पष्टीकरण (३ पैकी २)	- ०८
७. दीर्घोत्तरी प्रश्न (२ पैकी १)	- १०
८. टीपा (३ पैकी २)	- १०

अंतर्गत निरंतरं मुल्यमापन

गुण - २०

१. १० गुण - चाचणी परीक्षा ही परीक्षा ५० गुणाची असेल. या परीक्षेत मिळालेल्या गुणांचे रूपांतर १० पैकी गुणांमध्ये करण्यात यावे.
२. ०५ गुण - वर्षातून ३ स्वाध्यय / ३ प्रात्यक्षिके / ३ सेमिनार प्रत्येकी १० गुणांचे असे एकूण ३० गुणांचे घेण्यात यावेत त्याचे रूपांतर ०५ गुणांमध्ये करण्यात यावे.
३. ०५ गुण - वर्गातील उपस्थिती / वर्तवणूक

समकक्ष अभ्यासक्रम

वर्ग	जुना अभ्यासक्रम	नवीन अभ्यासक्रम
S.Y.B.A	जी. २ - १) रघुवंशम् - सर्ग १ ते ३ २) पंचतंत्रम् अपरीक्षितकारकम्	१) कर्णभारम् , ऊरुभङ्गम् मध्यमव्यायोग २) मेघदुतम्, पुर्वमेघ
	एस. १ - १) काव्यशास्त्र विमर्श भाग १ व ३ पुणे विद्यापीठ प्रकाशन २) मनुस्मृती (सप्तमाध्याय) राजधर्म प्रकरणम्	१) काव्यप्रकाश - मम्मट उल्हास १ ते ३ व उल्हास १० मधील निवडक अलंकार
	एस. २ - १) वेदान्तीसार : सदाशिव यतीन्द्र कृत. (संपूर्ण) २) तर्कसंग्रह - अन्नंभट्ट कृत - प्रामण्यविचार	१) ब्रम्हसुत्र शांकरभाष्य अध्याय १ पाद १ २) तर्कसंग्रह (संपूर्ण) अन्नंभट्ट